

Wojciech Fijałkowski

Maria Charytańska (1920-1995)

Ochrona Zabytków 48/1 (188), 121

1995

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MARIA CHARYTAŃSKA (1920-1995)

Dnia 17 lutego 1995 r. grono bliższych i przyjaciół, wieloletnich pracowników Muzeum Narodowego w Warszawie i Ośrodka Dokumentacji Zabytków, pożegnało na Cmentarzu Powązkowskim mgr Marię Charytańską, historyka sztuki, muzeologa i zabytkoznawcę.

Maria Charytańska urodziła się 16 października 1920 r. w Warszawie i zmarła w swym rodzinnym mieście 14 lutego 1995 r. Pracę zawodową rozpoczęła bardzo wcześnie. Po uzyskaniu w 1939 r. świadectwa dojrzałości w liceum im. Aleksandry Piłsudskiej na Żoliborzu, zatrudniona została w Muzeum Narodowym w Warszawie, gdzie powierzono jej zadania związane z zabezpieczeniem zbiorów artystycznych na wypadek wojny. Zamknięcie Muzeum Narodowego przez okupantów i zwolnienie większości pracowników, w tym przede wszystkim najmłodszych, przerwało jej krótkotrwałą pracę muzealną aż do czasu zakończenia działań wojennych. Pozbawiona zatrudnienia w Muzeum, podjęła pracę w Radzie Głównej Opiekuńczej, współdziałając głównie z Sekcją Opieki nad Dziećmi i Młodzieżą. Jednocześnie rozpoczęła prowadzenie lekcji historii polski i geografii na tajnych kompletach w Warszawie. Po upadku powstania warszawskiego wywieziona została wraz z matką do obozu w Ravensbrück, a następnie przeniesiona do Sachsenhausen. Po wyzwoleniu z obozu znalazła się w Lubece, gdzie w latach 1945-1946 pracowała jako nauczycielka w polskiej szkole „Bałtyk”.

W kwietniu 1946 r. Maria Charytańska powróciła do kraju, by ponownie podjąć pracę w Muzeum Narodowym w Warszawie, początkowo jako pracownik, a następnie jako kierownik Działu Inwentarzy. Równoległe z pracą w Muzeum studiowała historię sztuki na Uniwersytecie Warszawskim, uzyskując w 1952 r. stopień magistra filozofii na podstawie pracy o twórczości rzeźbiarskiej Jakuba Tatarakiewicza, napisanej pod kierunkiem prof. Stanisława

Lorentza. Na skutek szykan politycznych spowodowanych przynależnością jej brata do Zgromadzenia OO. Jezuitów, zrezygnować musiała w 1956 r. z pracy w Muzeum Narodowym.

Dzięki zyczliwości i pomocy kolegów z Ministerstwa Kultury i Sztuki otrzymała pracę w Ośrodku Dokumentacji Zabytków, gdzie w latach 1962-1967 pełniła funkcję kierownika, a od 1967 do 1974 dyrektora. Po odwołaniu ze stanowiska dyrektora mianowana została pełnomocnikiem Ministerstwa Kultury i Sztuki ds. odbudowy i adaptacji zabytkowego pałacu w Osuchowie. Funkcję tę sprawowała aż do przejścia na rentę inwalidzką w 1977 r. Mimo pogarszającego się z każdym rokiem stanu zdrowia spowodowanego przejściami wojennymi, przeżyciami obozowymi i szykanami politycznymi, Maria Charytańska angażowała się bez reszty w sprawy związane z odbudową zabytkowej kamienicy przy ulicy Brzozowej 35 na siedzibę Ośrodka Dokumentacji Zabytków, z inwentaryzacją i dokumentacją zabytków w Polsce oraz w działalności wydawniczą kierowanej przez siebie placówki, zwłaszcza publikacje serii „Biblioteka Muzealnictwa i Ochrony Zabytków” oraz kwartalnika „Ochrona Zabytków”.

Zainteresowanie Marii Charytańskiej zabytkami, szczególnie dziełami architektury i rzeźby, a także nieustanne dążenie do poznawania z autopsji coraz to nowych obiektów zabytkowych, płynęło z jej fascynacji przeszłością i świetnej znajomości historii polskiej i powszechnej. Wiele podróżowała po Polsce i krajach Europy Zachodniej, by dotrzeć do zabytków nie tylko znanych z wysokich walorów artystycznych, lecz także związanych z określonymi postaciami i wydarzeniami historycznymi.

Prawdziwą jej pasją była literatura piękna zarówno polska jak i obca. Kiedy już stan zdrowia nie pozwolił jej na czytanie książek, korzystała z nagrań kasetowych i usług lektorów. Najwyżej ceniła bezinteresowną pomoc prof. Stefana Kieniewicza, który nie ograniczał się do wspólnej lektury i poświęcał wiele czasu na prowadzenie z nią niezapomnianych dysput historycznych i literackich.

Cechowała Marię Charytańską zawsze czynna postawa wobec spraw społecznych i zawodowych, którym się poświęciła, i zainteresowanie do końca tym, co sama inicjowała. Wytrwałość, pracowitość i poważne traktowanie spraw zawodowych powodowały, iż była wymagająca nie tylko dla siebie, lecz także surowa w stosunku do innych. Mimo tej surowości była życzliwa ludziom, niosąc im pomoc wszędzie, gdzie było to możliwe, tak w latach wojny i okupacji, jak też w trudnych latach nowej, powojennej państwowości polskiej.

W dowód uznania dla wieloletniej pracy zawodowej wyróżniona została Złotą Odznaką za opiekę nad zabytkami i odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Maria Charytańska odeszła od nas po wielu miesiącach ciężkiej choroby, by spocząć w największej polskiej nekropolii narodowej, wśród dzieł pomnikowych dłuta najlepszych polskich rzeźbiarzy, w panteonie dwustu lat trudnej sławy i chwały Warszawy.

Wojciech Fijałkowski